

Förekomst av vitmedel på icke-självhäftande svenska frimärken^{1,2}

2021-05-19

Sven Erik Mattsson och Thomas Larsson, Atlas

Atlas handbok över svenska maskintillverkade posthäften och Atlas handbok över svenska automathäften redogör för förekomsten av vitmedel i icke-självhäftande häften. När det gäller 2-sidiga frimärken från rullar så har vi inte lyckats hitta några listor på dessa. Denna artikel är ett första försök att lista förekomst av vitmedel på icke-självhäftande frimärken.

Bo Dahlner, som är ordförande för Sveriges Filatelist-Förbund och expert på klassiska bandmärken och dess papperssorter, i rapporten i ”Varianter på svenska frimärken 1967–1980” från 2009 (www.duv.se/vff/Artiklar/Svenska_Varianter.doc) fluorescens, vitmedel och gummering samt listar de olika papperssorter som förekommit. Bo Dahlner avslutar med ”att man borde beskriva dessa papperssorter och hur frimärken ska klassificeras”. Vi håller med om detta och att det finns mycket att forska i och att beskriva. Denna artikel försöker inte greppa hela denna problematik. Vårt mål att redogöra för vilka icke-självhäftande frimärken som säkert finns med vitmedel.

Nedan kommer först en tabell listande de frimärken som vi vet finns med vitmedel. Tabellen är ordnad enligt Facits numrering. I de fall frimärken kommer från häften så har dessa grupperats tillsammans och häftets nummer anges i den andra kolumnen eftersom dessa frimärken trycks tillsammans och därför förekommer på samma papper. Efter tabellen ges kommentarer på en del av frimärken.

Förekomsten av vitmedel och dess styrka kommenteras i vissa fall. Viktiga exempel är F849v² Gåslisa och F553BB Nobelpristagare 1903 där inga frimärken utan vitmedel är kända.

Postens Frimärksavdelning, PFA, hade fram till och med 1987 en tjänst där man kunde abonnera på frimärken som omtrycktes efter utgivningsdatum. Framärken från dessa abonnemang med angivna tryckdatum kan ha vitmedel. I dessa fall har tryckdatum angivits i kommentarerna nedan. Detta säger att vi dessa tryckomgångar har det tryckts frimärken på papper med vitmedel. Dock betyder det inte att alla frimärken som tryckts i den omgången tryckts på papper med vitmedel (se till exempel H295Ib nedan) då det till en tryckomgång används många rullar av papper som antingen kan ha eller vara utan vitmedel. Det utesluter inte heller att frimärket kan ha tryckts på papper vid andra tillfällen.

¹ Publicerad i Häftessamlaren Nummer 1 (161), mars 2018

² 2018-06-28 Lagt till F1054, F1069 och F1112 och uppdaterat till de nya beteckningarna för H297
2021-05-19 Lagt till F720 och uppdaterat F849, F865

Det finns frimärken,

- F849 Gåslisa
- F865 Stora Sjöfallet
- F870A CXVIG, typ I, 1 krona karmin
- F955A Knypplerska

som också förekommer med vit fluorescens och för att inte ta detta som vitmedel måste man för dessa kontrollera att frimärkena har osynlig gummering

Facit nummer	Häftesnummer	Motiv	Valör	Anm
F332BB	H99B2bb	Stockholms Slott II	5 kr blå	
F394BB	H161A1b	Ny siffertyp II	5 öre röd	
F406BB	H106Ab	GVIA, typ I	5 öre röd	
F419A		GVIA, typ III	20 öre grå	
F419BB	H138Ab	GVIA, typ III	20 öre grå	
F425A		GVIA, typ III	35 öre blå	
F425BB	H148Ab, Bb	GVIA, typ III	35 öre blå	
F425, F395	HA11Bb RH, OH	GVIA, typ III		
F425, F395	HA11Bb RV, OV	GVIA, typ III		
F428BB	H165 B2a2, B2b2	GVIA, typ III	40 öre blå	x
F549BB	H158b	Medicinalstyrelsen 300 år	35 öre blå	x
F553A		Nobelpristagare 1903	25 öre olivgrön	x
F553BB	H160b	Nobelpristagare 1903	25 öre olivgrön	x
F554		Nobelpristagare 1903	50 öre brun	
F555A		Erik Axel Karlfeldt	35 öre blå	
F555BB	H162b	Erik Axel Karlfeldt	35 öre blå	
F556		Erik Axel Karlfeldt	1.05 kr röd	
F557A ¹	H163	Uppsala ärkesäte	40 öre grön	
F558A ¹	H164	Uppsala ärkesäte	60 öre brun	
F690v ²		Rikssigillet 1439	5 kr blågrön	
F720v ²		Blodsklippingar 1568	4 kr svart	x
F768		Rådjur	95 öre brun	
F816Av ²		Springare	5 öre brunröd	x
F816Bv ²	H267Bb	Springare	5 öre brunröd	x
F817Av ²		Vikingaskepp	10 öre blå	
F817Bv ²	H268B1b	Vikingaskepp	10 öre blå	
F818v ²		Pilallé	40 öre mörkbrun	
F819v ²		Trosa	50 öre brun	x
F849v ²		Gåslisa	10 kr	x
F865v ²		Stora Sjöfallet	35 öre	x
F870v ³		CXVIG, typ I	1 kr brunkarmin	x
F911 v ² -F914v ²	HA23B	Vendeltid		
F915v ²		Guldgubbar	25 öre orangegul	x
F919Av ²		CXVIG, typ I	1.10 kr ljusröd	
F919BB	H295Ib	CXVIG, typ I	1.10 kr ljusröd	x
F924v ²		Rökstenen	2 kr rödbrun	x
F942v ²		Balet	7 kr ljusgrön	x
F952Av ²		CXVIG, typ I	1.30 kr grön	
F952BB	H305 A2a, B2	CXVIG, typ I	1.30 kr grön	x
F955Av ²		Knypplerska	1 kr mörklila	x
F971		Bronsspänne	15 öre gulbrun	x
F972		Pilgrimsmärke	20 öre blågrön	x
F974		Sotare	90 öre gråblå	
F991		CXVIG, typ I	1.40 kr blå	
F992		Skräddare	2.10 kr brun	
F998BB	H297 Ab, Bb, Cb	Oskar Andersson	75 öre gråsvart	x
F999		Oskar Andersson	3.80 kr röd	

F1009		Sättugnshäll	70 öre blå	
F1012		Nobelpristagare 1919	2.50 kr olivgrön	
F1029		CXVIG, typ I	1.40 kr orange	
F1030		Rum utan filial	2.50 kr ultramarin	
F1033–F1037	H306 b, c	Fria kristna samfund		
F1038a		Björn	1.15 kr brun	
F1039–F1044	H307 A, B	Linnés resor		x
F1045–F1049	H308b	Västergötland		
F1054		Norrpil	10 kr lila	x
F1062		Leksaker	90 öre	
F1065		Teddybjörn	1.30 kr ljusblå	
F1069		Nobelpristagare 1918	1.70 kr gråblå	
F1070		Bandy	1.05 kr blålila	
F1071		Bandy	2.50 kr rödororange	
F1072		Int. barnåret 1979	1.70 kr blågrå	
F1073		Väggtextil	4 kr grå/brunröd	
F1082–F1087	H315A :0, :1	Göta kanal		x
F1099–F1103	H316 Ab, Bb	Havsforskning		
F1104		Smycke	90 öre mörkgrön	
F1105–F1106	H317b	Folkdräkter	90 öre	
F1107		Striglakors	1.30 kr brunröd	
F1111		Nobelpristagare 1919	1.70 kr blå	
F1112		Nobelpristagare 1919	2.50 kr olivgrön	
F1144	H325 Ab, Bb	Kronblom	1.50 kr	
F1166		CXVIG, typ II	1.65 kr blågrön	x
F1206–F1209	H337b	Rabattmärken IV	1.40 kr	x
F1275–F1278	H347 Ab, Bb	Gamla Julkort		
F1311–F1316	H354b	Äldre Städer		
F1324–F1327	H355 Ib, Iib	Vinterfåglar		
F1544		Djur i hotad miljö	2.60 kr	
F1582a		Berguv	30 kr	
F1636–F1639	H407 Ab, Bb	Massa och papper		
F1646		Övedskloster	40 kr	
F1691–F1696	H416b :0, :1	Järn bryter bygd		
F1749–F1754	H429b	Nationalmuseum 200 år		

H165 B2a2, B2b2

Av de fyra olika H165B2 varianterna är H165B2b2 den vanligaste.

H157 och H158 Medicinalstyrelsen 300 år

I Atlas handbok över svenska maskintillverkade posthäften har H157 25 öre brun delats in i H157a där frimärkspappret är utan vitmedel och H157b där det har vitmedel. Då vi inte har funnit underlag för detta föreslår vi att denna indelning slopas. För H158 35 öre blå är däremot indelningen väl motiverad.

F553 Nobelpristagare 1903, 25 öre olivgrön

F553A finns utan vitmedel, men det gör inte F553BB och H160. H160 indelas i H160a som har svagt vitmedel och H160b som har starkt vitmedel.

F720v² Blodsklippingar 4 kr svart

F720v² saknar för det mesta helt vitmedel, men finns med starkt vitmedel. Observera att frimärket finns med gul fluorescens, F720v¹, som har blank gummering. Förekomsten av vitmedel avser frimärken som har osynlig gummering.

F816 Springare

F816A med vitmedel är inte så ovanligt men F816BB och H267Bb med vitmedel är mycket ovanligt.

F819 Trosa

F819 med vitmedel finns i abonnemang av omtryckningar daterade 14 mars 1981.

F849v² Gåslisa

Observera att frimärket finns med vit fluorescens, F849v¹, som har matt gummering. De är tryckta före utgivningsdagen. Förekomsten av vitmedel avser frimärken som har osynlig gummering. De trycktes den 2 juni 1977 enligt uppgifter givna till abonnenter av tryckupplagor. Vi har inte sett några F849v² utan vitmedel.

F865v² Stora Sjöfallet

Observera att frimärket finns med vit fluorescens, F865v¹, som har matt gummering. De är tryckta före utgivningsdagen. Förekomsten av vitmedel avser frimärken som har osynlig gummering, F865v² finns utan vitmedel, men frimärken med vitmedel i olika styrka är vanligast. F865v² trycktes vid två tillfällen: den 2 november och den 8 mars. F865v² med vitmedel finns i abonnemang av omtryckningar daterade 14 mars 1981.

F870Av³ CXVIG, typ I, 1 krona karmin

Observera att frimärket finns med vit fluorescens, F870Av¹, som har matt gummering och F870Av² som har gul fluorescens. Förekomsten av vitmedel avser frimärken som har osynlig gummering, F870Av³.

F915v² Guldgubbar

F915v² med vitmedel finns i abonnemang av omtryckningar daterade 10 januari 1979.

F924v² Rökstenen

F924v² med vitmedel finns i abonnemang av omtryckningar daterade 25 januari 1980.

F942v² Balett 7 kr ljusgrön

F942v² saknar för det mesta helt vitmedel, men finns sällsynt med starkt vitmedel.

H295Ib, CXVIG, typ I, 1.10 kr ljusröd

Alla häften med vitmedel kommer från samma tryckupplaga där kontrollnumret har rest 3 vid cyls 2. Vitmedlet finns i två styrkor: ett svagare vid 24–25-tusen och ett starkt vid 29–31-, och 45–50-tusen.

H305A2a, CXVIG, typ I, 1.30 kr grön

Alla häften, H305A2a, med vitmedel kommer från samma tryckupplaga som trycktes i november 1977 före utgivningsdagen, där kontrollnumret har rest 9 vid cyls 2 och förekommer vid 71–73-tusen och 78–79-tusen.

H305B2, CXVIG, typ I, 1.30 kr grön

Alla häften med vitmedel, H305B2, kommer från samma tryckupplaga som trycktes i november 1978, där kontrollnumret kan vara delat vid 31–32-tusen eller helt med rest 9 vid cyls 2 vid 36–37-tusen.

F955Av² Knypplerska

Observera att frimärket finns med vit fluorescens, F955Av¹, som har matt gummering. Förekomsten av vitmedel avser frimärken som har osynlig gummering.

F971 Bronsspänne

F971 med vitmedel finns i abonnemang av omtryckningar daterade 17 april 1979.

F972 Pilgrimsmärke

F972 med vitmedel finns i abonnemang av omtryckningar daterade 9 december 1976.

H297 Oskar Andersson, 75 öre gråsvart

Häften med vitmedel finns vid 62–63-tusen med rest 0 vid cyls 1 i H297B2b. H297Ab finns vid kn 68-tusen, H297B1b finns vid 74-tusen och H297B2b vid 74–75-tusen där kombinationer med cyls saknas.

H307 Linnés resor

Inlagorna i H307 uppvisar en stor variation i vitmedel, så det är inte möjligt att göra en katalogisering med klart angivna gränser.

F1054 Norrpil

F1054 med vitmedel finns i abonnemang av omtryckningar daterade 5 juni 1986.

F1070 Bandy, 1.05 kr blålila

F1070 med vitmedel finns i abonnemang av omtryckningar daterade 9 februari 1979.

H315 Göta kanal

I Atlas handbok över svenska maskintillverkade posthäften anges att det finns inlagor med svagt vitmedel men att variationerna är små så ingen katalogisering har gjorts. Det har dock visats sig att det finns inlagor med starkt vitmedel H315A (:0 och :1). Vi föreslår en katalogisering. Vi föreslår beteckningen H315 A:0a resp A:1a för häften med inlagor utan vitmedel eller svagt vitmedel och H315 A:0b resp A:1b för häften vars inlagor har starkt vitmedel.

F1166 CXVIG, typ II, 1.65 kr blågrön

F1166 med vitmedel finns i abonnemang av omtryckningar daterade 9 februari 1979.

H337 Rabattmärken IV

H337 indelas i H337a där den röda färgen inte fluorescerar och H337b där den röda färgen fluorescerar. De flesta H337 har frimärken utan vitmedel, men det finns mer ovanligt H337b med vitmedel.

Rapportera

Vi är mycket intresserade av kommentarer och rapporter av andra frimärken med vitmedel. Kontakta Sven Erik Mattsson, Uardavägen 8A, 224 71 Lund, tel 070-606 75 64, E-post svenerik.b.mattsson@gmail.com